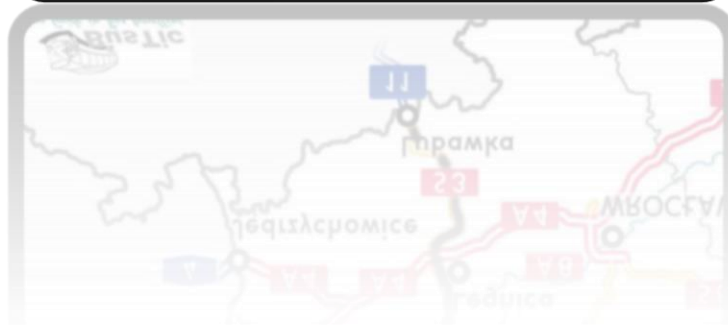
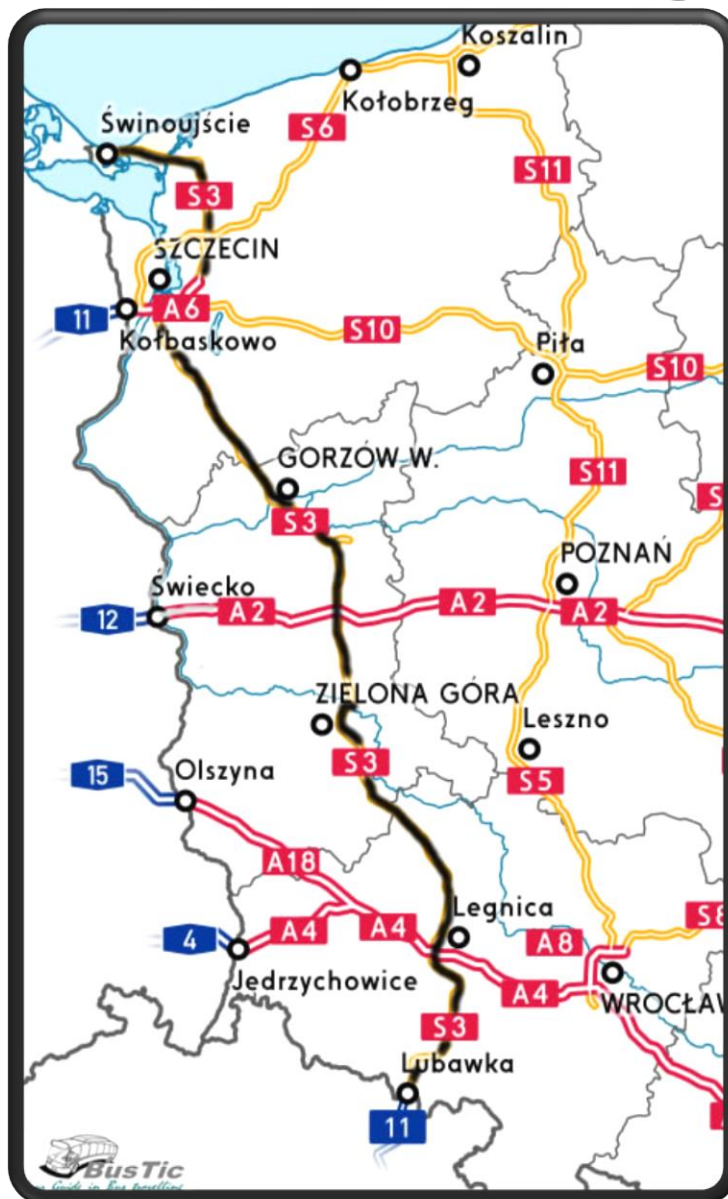

Autosnelweg S3

Lubawka (PL-CZ) – Świnoujście

- De S3 is een droga ekspresowa in Polen.
- De weg moet een noord-zuidverbinding in het westen van Polen gaan vormen, vanaf Świnoujście aan de Oostzeekust via Szczecin, Gorzów Wielkopolski en Zielona Góra naar de grens met Tsjechië bij Lubawka, waar hij moet aansluiten op de Tsjechische D11 naar Praag.
- De route moet 470 kilometer lang worden.
- Momenteel is 300 kilometer opengesteld.

Naam

- Het deel langs Gorzów Wielkopolski heet ook wel de Zachodnia obwodnica Gorzowa Wielkopolskiego - Westelijke Rondweg Gorzów Wielkopolski.

Routebeschrijving

Świnoujście - Szczecin

- De S3 begint in Świnoujście, een kleine havenstad aan de Baltische Zee, nabij de grens met Duitsland. Hier is een tunnel onder de rivier de Świna gepland.
- Vanaf Świnoujście loopt de S3 eerst oostwaarts en buigt daarna naar het zuiden af. Tot aan het begin van het dubbelbaans gedeelte bij Goleniów zijn geen bebouwde kommen.
- Van Goleniów tot Szczecin is de weg met 2x2 rijstroken uitgevoerd, maar heeft geen autosnelweg of autoweg-status vanwege de aanwezigheid van enkele gelijkvloerse kruispunten.
- Dit deel voert door dichtbebost gebied.

Szczecin - Gorzów Wielkopolski

- Rond Szczecin is de S3 met de A6 dubbelgenummerd.
- Dit deel telt 2x2 rijstroken en heeft de status van autostrada. Bij het węzeł Klucz slaat de S3 naar het zuidoosten af.
- De S3 is tussen Klucz en Gorzów Wielkopolski een droga ekspresowa met 2x2 rijstroken.
- De weg is uiterst modern vormgegeven met verzorgingsplaatsen met uitgebreide voorzieningen.
- De S3 voert hier door meer open gebied, behalve vlak voor Gorzów Wielkopolski, waar een stuk bosgebied volgt.
- De viaducten over de snelweg zijn kleurrijk vormgegeven.

Gorzów Wielkopolski - Zielona Góra

- Vanaf Gorzów Wielkopolski volgt eerst de bypass van deze stad, die nog enkelbaans is.
- Via een brug steekt men de rivier de Warta over.
- De S3 daalt hier abrupt vrij diep het dal in.
- Vanaf Gorzów Wielkopolski volgt een stuk met 2x2 rijstroken door dichtbebost gebied.
- Dit deel voert door één van de belangrijkste vleermuisreservaten van Europa, met deels netten langs de weg om te voorkomen dat vleermuizen aangereden worden door het verkeer.
- Zo'n 40 kilometer ten zuiden van Gorzów Wielkopolski volgt het plaatsje Międzyrzecz, waar een korte enkelbaans ongelijkvloerse bypass ligt.
- Vanaf Międzyrzecz volgt weer een 2x2-deel verder zuidwaarts door overwegend dichtbebost gebied.

- Men kruist dan de A2 via het Węzeł Jordanowo.
- De S3 loopt dan met 2x2 rijstroken langs het plaatsje Świebodzin, waar een groot Christusbeeld vanaf de snelweg te zien is.
- De S3 telt dan nog tot aan Sulechów 2x2 rijstroken, en versmalt daarna naar enkelbaans, maar blijft tot voorbij Zielona Góra ongelijkvloers.
- Ten zuiden van Sulechów volgt een brug over de rivier de Odra (Oder).
- Daarna volgt de bypass van Zielona Góra.

Zielona Góra - Tsjechische grens

- Vanaf Zielona Góra eindigt de enkelbaans S3 bij Nowa Sól. Zuidelijker gaat de DK3 verder langs Lubin naar Legnica.
- Bij Legnica kruist men de A4.
- Daarna verloopt de route zuidwaarts het Reuzengebergte (Karkonosze) in, de weg stijgt daarbij tot bijna 600 meter hoogte.
- De weg verloopt langs Bolków en Kamienna Góra en eindigt op de grens met Tsjechië bij Lubawka.
- Aan Tsjechische zijde gaat in de toekomst de R11 verder naar Hradec Kralové en Praha.

Geschiedenis

- Tussen 1993 en 2001 stond de snelweg in de plannen als de A3.
- Op sommige kaarten is dit nog terug te vinden.
- Latere studies wezen uit dat vanwege de lage verwachte verkeersintensiteiten een volledige Autostrada niet nodig was, en het werd gedownscaled naar S3, alhoewel dat feitelijk niet veel verschil maakt qua wegontwerp.
- De minister van transport Jerzy Polaczek heeft gezegd dat hij deze route prioriteit ging geven tussen 2005 en 2009.

Świnoujście - Szczecin (1982)

- In 1982 opende het tracé tussen Goleniów en de aansluiting Rzędnica nabij Szczecin met 2x2 rijstroken.
- Dit deel is echter deels substandaard, met name het zuidelijke deel.
- Dit sloot aan op de oude Reichsautobahn langs Szczecin die in 1938 werd opengesteld.
- Op 13 juli 2011 opende de bypass van Troszyn, Parłówko en Miękowo over 6 kilometer, circa 60 kilometer ten noorden van Szczecin.
- Op 15 juli 2011 opende de bypass van Miękowo voor het verkeer over 5 kilometer, die 1x2 rijstroken telt.
- Dit sluit aan op de rest van de snelweg bij Goleniów.
- De tweede rijbaan opende op 16 december 2011 voor het verkeer.
- Op 17 juni 2014 opende de nieuwe aansluiting Szczecin-Dąbie van de A6, waarna het kruispunt met de Ulica Goleniowska is opgeheven op 28 juli 2014.
- Sindsdien heeft dit deel van de weg de status van S3.

Szczecin - Gorzów Wielkopolski (2010)

- Op 26 mei 2010 opende het eerste deel van de S3 tussen Szczecin en Gorzów Wielkopolski, vanaf het knooppunt Klucz met de A6 tot aan de aansluiting Pырzyce.
- Op 22 oktober 2010 opende een tweede fase tot aan Myślubórz.
- Op 30 december 2010 opende het deel tussen Myślubórz en Gorzów Wielkopolski voor het verkeer.

Gorzów Wielkopolski - Zielona Góra (2006-2014)

- In 2006 opende de westelijke bypass van Międzyrzecz voor het verkeer als enkelbaans ongelijkvloerse droga ekspresowa, in 2007 opende de bypass van Gorzów Wielkopolski, die ook enkelbaans was.
- Daarna werd vanaf 2011 gebouwd aan het deel tussen Międzyrzecz en Sulechów.
- Op 27 mei 2013 opende daarvan de eerste 5 kilometer tussen de A2 en Świebodzin voor het verkeer.
- Op 18 juni 2013 opende een 21 kilometer lang traject tussen Świebodzin en Sulechów voor het verkeer, gevolgd door de ontbrekende schakel van 5 kilometer langs het stadje Świebodzin op 11 juli 2013.
- Op 21 augustus 2013 opende de resterende 12 kilometer tussen Międzyrzecz-zuid en Jordanowo en op 15 mei 2014 opende de resterende 38 kilometer tussen Gorzów Wielkopolski en Międzyrzecz.

Zielona Góra - Lubawka (1995)

- In 1995 opende een 21 kilometer lang deel van de S3 rond Zielona Góra voor het verkeer als enkelbaans ongelijkvloerse droga ekspresowa.

Toekomst

- In het zuidwesten van Polen gaat het gedeelte van Zielona Góra naar Legnica waarschijnlijk vanaf eind 2015 in aanleg.
- Het gedeelte van de A4 naar de Tsjechische grens was oorspronkelijk gepland om in 2014 opgeleverd te worden, maar een openstelling na 2019 is realistischer.
- In maart 2010 is hiervoor de MER goedgekeurd.

Świnoujście - Goleniów

- In 2011 zijn twee rondwegen opengesteld tussen Świnoujście en Goleniów.
- Een verdere uitbouw wordt nog niet voorzien, omdat de verkeersintensiteiten nog niet zo hoog zijn in dit gebied.
- Doorgaand verkeer komt nu tussen Szczecin en Świnoujście geen enkele bebouwde kom meer tegen.
- Het is gepland om bij Świnoujście een tunnel onder de Świnia aan te leggen.
- Vanwege de scheepvaart kan hier geen goedkope brug komen, omdat de havens van Szczecin bereikbaar moeten blijven via Świnoujście.
- Wanneer deze tunnel aangelegd gaat worden is nog niet bekend, het wordt momenteel niet als een prioriteit gezien.

Szczecin - Sulechów

- Rondom Gorzów Wielkopolski bestaat de S3 als enkelbaans ongelijkvloerse weg.
- In oktober 2014 begonnen werkzaamheden aan de tweede rijbaan, die in april 2017 gereed moet zijn.
- Rondom het plaatsje Międzyrzecz bestaat de S3 als een enkelbaans bypass.
- Hier wordt tussen 2014 en 2017 een tweede rijbaan aangelegd, de contracten werden op 17 november 2014 getekend.
- Dit deel is 7 kilometer lang.
- Alle andere delen tussen Szczecin en Sulechów zijn als 2x2 droga ekspresowa opengesteld.

Sulechów - Nowa Sól

- Tussen Sulechów en Nowa Sól ligt reeds een enkelbaans droga ekspresowa van 45 kilometer lengte.
- Deze zal worden verdubbeld naar een 2x2 droga ekspresowa.
- De brug over de Odra (Oder) ten zuiden van Sulechów is ondergedimensioneerd op de huidige ontwerpeisen qua draagkracht en zal worden vervangen.
- Eerst wordt er een nieuwe brug naast gebouwd, daarna wordt het verkeer omgelegd en vervolgens wordt de bestaande brug afgebroken en vervangen door een nieuwe.
- Op 10 april 2015 werden de contracten getekend voor de aanleg van de tweede rijbaan tussen Sulechów en Zielona Góra-północ over 13,4 kilometer.
- Dit deel moet in augustus 2017 gereed zijn.

Nowa Sól - Legnica

- Het deel van Nowa Sól tot aan Legnica is 63 kilometer lang, en is het volgende deel van de S3 dat aangelegd gaat worden.
- Dit deel is reeds gedeeltelijk als gelijkvloerse 2x2 weg uitgebouwd.
- Op 19 december 2014 zijn de contracten getekend van de eerste 33 kilometer vanaf Nowa Sól tot Kaźmierzów en zijn design-build contracten.
- Dit deel moet in juni 2018 worden opengesteld.
- Op 22 december 2014 werden de contracten voor 14,5 kilometer tussen Kaźmierzów en Lubin-północ getekend, de geplande openstelling is hier ook juni 2018.
- Daarna is op 26 januari 2015 de contracten getekend voor de aanleg van 11,3 kilometer tussen Lubin-północ en Lubin-południe.
- Dit is een design-buildcontract en moet circa juli 2018 gereed zijn.
- Op 27 februari 2015 werden de contracten van het laatste deel tussen Lubin-południe en de A4 bij Legnica getekend.
- Dit deel is 22,6 kilometer lang en moet medio 2018 gereed zijn.

Legnica - Lubawka (CZ)

- Het deel van Legnica naar de grens met Tsjechië bij Lubawka is 68 kilometer lang.
- Bij Bolków komt een tunnel van 2.290 meter lengte, de langste tunnel van Polen.
- In augustus 2014 begon de aanbesteding van 36 kilometer S3 tussen Legnica en Bolków, dat medio 2018 opengesteld moet worden.

Begin **Lubawka (PL-CZ)**

Einde **Świnoujście**

Lengte **470 km**

 Polkowice-Południe

Polkowice

- Polkowice (Geluidsfragment uitspraak (info / uitleg); Duits: Polkwitz; 1937–1945: Heerwegen) is een stad in het Poolse woiwodschap Neder-Silezië, gelegen in de powiat Polkowicki.
- De oppervlakte bedraagt 23,75 km², ± 22.297 inwoners (2005).

Geschiedenis

- Tot 1742 behoorde de stad met gemengd katholiek-protestantse en gemengd Poolse en Duitse bevolking bij het Oostenrijkse Keizerrijk.
- Toen werd geheel Silezië bij het koninkrijk Pruisen gevoegd, en later bij het Duitse Rijk.
- In 1945 werd het merendeel van de bevolking verdreven of vermoord nadat de stad aan de nieuwe Poolse staat was toegewezen.

 Potoczek

 308 Nowa Sól

Nowa Sól

- Nowa Sól (Duits: Neusalz an der Oder) is een stad in het Poolse woiwodschap Lebus, gelegen in de powiat Nowosolski.
- De oppervlakte bedraagt 21,56 km², ± 40.616 inwoners (2005).

299 Niedoradz	S3
----------------------	-----------

291 Racula	S3
-------------------	-----------

287 Zielona Góra-Północna 32	S3
-------------------------------------	-----------

Zielona Góra

- Zielona Góra (Duits: Grünberg in Schlesien) is een van de twee hoofdsteden van het Poolse woiwodschap Lubusz.
- Het is een eigen stadsdistrict (miasto na prawach powiatu) en heeft daarom een eigen stadspresident.
- Sinds 2006 vervult Janusz Kubicki deze functie.
- Zielona Góra tevens de hoofdzetel van de gelijknamige gemeente, hoewel ze niet tot het grondgebied van de gemeente behoort.
- De oppervlakte van de stad bedraagt 58,32 km² en ze telt ± 118.516 inwoners (2005).

Geschiedenis

- Zielona Góra ligt in het historische Silezië.
- De stad was van 1840 tot 1944 het centrum van het belangrijkste Silezische bruinkoolgebied.
- Sinds 2001 heeft de stad een universiteit.
- De stad hoort sinds 1999 bij het woiwodschap Lubusz, daarvoor hoorde het van 1950 tot 1998 bij het gelijknamige woiwodschap Zielona Góra.

Geografie

- De stad ligt in hooggelegen gebied, namelijk het Wał Zielonogórski.
- Aan de ene kant heb je plaatsen die zich op net 70 meter boven zeeniveau bevinden, maar aan de andere kant zijn er verhogingen aan de zuidkant van de stad die 210 meter hoog zijn.
- Ten noorden en oosten op geruime afstand van de stad stroomt de rivier de Oder.

Religie

- Zielona Góra is de hoofdplaats van het Bisdom Zielona Góra-Gorzów, dat deel uitmaakt van het Aartsbisdom Szczecin-Kamień.
- Hoewel Zielona Góra de hoofdplaats van het bisdom is, staat de hoofdkerk in Gorzów Wielkopolski.

IK 273 Sulechów-Kruszyna 32	S3
---	-----------

IK Świebodzin-południe	S3
-------------------------------	-----------

IK Świebodzin-północ 92	S3
---------------------------------------	-----------

Świebodzin

- Świebodzin (Duits: Schwiebus) is een stad in het Poolse woiwodschap Lubusz, gelegen in de powiat Świebodziński.
- De oppervlakte bedraagt 10,54 km², ± 21.757 inwoners (2005).

Geografie

- Świebodzin ligt in het zuidoosten van het Woiwodschap Lubusz op ongeveer 70 kilometer ten oosten van Frankfurt (Oder) en 40 kilometer ten noorden van Zielona Góra (Grünberg) langs de spoorlijn van Berlijn naar Warschau.
- In Świebodzin kruisen de autowegen 2 (van Frankfurt (Oder) naar Poznań en 3 (van Stettin naar Zielona Góra).
- Ten westen van de stad ligt de Reppiner Heide.
- Verder liggen er enkele kleine meren in de omgeving.
- Tot 1945 behoorde Schwiebus tot Brandenburg in Duitsland.
- Tussen 1945 en 1948 werden de Duitse inwoners gedeporteerd naar de westelijke bezettingszones van Duitsland.
- Tot 1795 en tussen 1919 en 1939 verliep de Duits-Poolse grens een tiental kilometers ten oosten van Schwiebus.

IK Kreuz: Węzeł Jordanowo	A2	> Berlin	S3
		> Poznań	

IK Międzyrzecz-Południe	S3
--------------------------------	-----------

IK Międzyrzecz-Zachód	S3
------------------------------	-----------

IK Międzyrzecz-Północ	S3
------------------------------	-----------

Międzyrzecz

- Międzyrzecz (Duits: Meseritz) is een stad in het Poolse woiwodschap Lebus, gelegen in de powiat Międzyrzecki.
- De oppervlakte bedraagt 10,26 km², ± 18.487 inwoners (2014).

Skwierzyna-Południe 24

S3

Skwierzyna

- Skwierzyna (Duits: Schwerin an der Warthe) is een stad in het Poolse woiwodschap Lubusz, gelegen in de powiat Międzyrzecki.
- De oppervlakte bedraagt 35,69 km², ± 10.078 inwoners (2005).

Skwierzyna-Zachód 24

S3

Gorzów-Południe 22

S3

Gorzów

- Gorzów Wielkopolski ([ˈɡɔʐuf vʲɛlkɔˈpɔlski]??; Duits: Landsberg an der Warthe) is een stad in Polen.
- De stad is een zelfstandig stadsdistrict in het woiwodschap Lubusz.
- De oppervlakte bedraagt 86,03 km², ± 125.578 inwoners (2005).
- De stad ligt aan rivier de Warthe.
- De plaats werd in 1257 gesticht volgens het Brandenburger recht onder de naam Neu Landsberg.
- De Mariakerk stamt uit de 13de eeuw.
- Tot 1945 was de stad deel van de provincie Brandenburg in het Duitse Rijk.
- De Duitse bevolking werd vanaf 1945 tot 1949 verdreven door middel van deportatie.
- De nieuwe bewoners waren voor een groot deel afkomstig uit Groot-Polen.

Gorzów-Wieprzyce

S3

Gorzów-Małyszyn

S3

Myślibórz 26

S3

Myślibórz

- Myślibórz (Duits: Soldin) is een stad in het Poolse woiwodschap West-Pommeren, gelegen in de powiat Myśliborski.
- De oppervlakte bedraagt 15,04 km², ± 11.986 inwoners (2005).

 Pyrzyce	S3
---	-----------

Pyrzyce

- Pyrzyce (Duits: Pyritz) is een stad in het Poolse woiwodschap West-Pommeren, gelegen in de powiat Pyrzycki.
- De oppervlakte bedraagt 38,79 km², het inwonertal is ± 12.752 inwoners (2005).
- Pyrzyce is de hoofdplaats van de gemeente Pyrzyce.

 Gryfino	S3
---	-----------

Gryfino - Algemeen

- Gryfino (Duits: Greifenhagen) is een kleine stad met ± 21.584 inwoners (2005) in het Poolse woiwodschap West-Pommeren.
- De stad ligt ten zuiden van Szczecin aan de Regalica, de oostelijke mondingsarm van de Oder, die hier kan worden overgestoken.
- Het is de hoofdplaats van de gelijknamige stad- en landgemeente en van de powiat Gryfiński.

Gryfino - Geschiedenis

- De stad werd in 1254 gesticht naar Duits recht.
- Net ten noorden van de stad lag een Slavische nederzetting.
- In de tweede helft van de 17de eeuw behoorde de stad tot Zweeds Pommeren.
- In 1877 kwam er een spoorwegverbinding met Szczecin.
- Dit leidde echter niet tot industriële ontwikkeling.
- In de jaren 30 waren er slechts vier fabrieken.
- Sinds 1999, toen er administratieve hervormingen werden doorgevoerd, is de stad in oppervlakte veel groter geworden.

 Kreuz: Węzeł Szczecin-Klucz	A6	> Berlin	S3
		>	

Szczecin-Kijewo **10**

S3

Szczecin - Algemeen

- Szczecin (Geluidsfragment [*'stʂɛtɕin*] (info / uitleg); Duits: Stettin) is een stad in Noordwest-Polen en de hoofdstad van het woiwodschap West-Pommeren.
- Met ± 407.260 inwoners (medio 2008) is het de zevende stad van Polen.
- De stad ligt aan weerszijden van de rivier de Oder, met het centrum op de linkeroever.
- Hoewel de Oostzee 65 km noordelijker ligt, heeft Szczecin samen met Świnoujście de grootste zeehaven van Polen.
- Het is een universiteitsstad.

Szczecin-Dąbie

S3

Szczecin – Geschiedenis

- Szczecin is de hoofdstad van het historische Pommeren.
- In de 5de eeuw voor Chr. was hier al een versterking gesticht voor de handel tussen Scandinavië en Midden-Europa.
- Een burcht van aarden wallen en houten onderkomens kwam tot stand als een centrum voor de Germaanse stam van de Rugiërs, die haar in de 7de eeuw verliet, waarna de Slavische stam van de Pomoranen haar in de 8ste eeuw overnam.
- Daarna ontwikkelde zich een grote stapelplaats voor de handel, waarin de hertogen van Pommeren (later naar hun geslachtsnaam bekend als Greifen) hun hof stichtten. Wellicht had Stettin toen al ± 5.000 inwoners.
- De hertogen voegden zich halverwege de 10de eeuw onder de Poolse koning, maar maakten zich alweer een eeuw later los uit deze afhankelijkheid.
- Bisschop Otto von Bamberg werd in het 2de decennium van de 12de eeuw aangezocht de bevolking te kerstenen.
- Daarbij liet hij de heidense tempels voor de godheid Triglav verwoesten om op hun plaatsen kerken op te richten. Kooplieden uit het Duitse Rijk en Denemarken die hier al langer hun negotie hadden, kregen van de Pommerse hertog het recht om naast de hofstad eigen stadswijken in te richten met verregaand zelfbestuur.
- De hertogen moesten uiteindelijk een keuze maken tussen Duitse, Deense en Poolse soevereinen.
- Zij namen in 1181 de Duitse keizer als hun leenheer aan waarmee Pommeren voorgoed een deel werd van het Duitse Rijk (Heilige Roomse Rijk).

- In 1243 werd Stettin volgens Duits (Maagdenburger) stadsrecht als moderne stad georganiseerd met een stadsraad, gilden, en een eigen rechtspraak.
- Steeds meer kolonisten uit het Duitse Rijk bevolkten die stad en de Slavische bevolking verdween gaandeweg naar de wijken en dorpen eromheen, voor zover ze niet in de burgerij geassimileerd werd.
- In 1272 trad de stad toe tot de Hanze, waarin ze zich als vishandelsplaats onderscheidde.
- De bevolking verdubbelde tot 10.000 inwoners in de 15de eeuw.
- Maar toen had de stad zijn eerste plaats in de rangorde van Oostzeesteden ten oosten van de Oder al moeten afstaan aan Danzig.
- Het Slavische bevolkingselement was in de stad en de dorpen eromheen inmiddels verdwenen (geassimileerd).
- Onder druk van de hertog werd in 1534, op de Pommerse landdag, besloten tot de kerkreformatie.
- Aan de lutheraan Johannes Bugenhagen werd de organisatie van de lutherse Landeskirche opgedragen.
- Hij zorgde voor de organisatie van deze kerk met een in het Nederduits gestelde 'Kerckenordeninge', en voor een Nederduitse Bijbelvertaling, omdat het Hoogduits de Pommeren, die inmiddels Nederduitse (Platduitse) dialecten spraken, nog vreemd was.
- Overigens zou op last van de hertog het Hoogduits in de 2de helft van de 16de eeuw de voorgeschreven schrijftaal van kerk en openbaar bestuur worden.
- In de praktijk werd de mondelinge zielzorg in het Nederduits uitgeoefend, en in een aantal in het uiterste oosten gelegen plattelandsgemeenten, tot in de 19de eeuw, hoewel afnemend, ook nog in het Slavische dialect.
- In 1572 ging het grootste handelshuis (Loitz) bankroet en nam de stadskassen in zijn val mee.
- De Dertigjarige Oorlog maakte de neergang compleet met het uitsterven van het hertogelijk geslacht (1637).
- Stad en wijde omgeving kwamen nu onder soevereiniteit van de Zweedse koning (1648), en verloren hun economische betekenis om weinig meer dan een strategisch-militaire over te houden.
- Meer dan twee derde van de bevolking van het gedeelte van Pommeren waarin Stettin lag, was inmiddels ten gevolge van deze oorlog omgekomen, vooral door de uitgebroken epidemieën.
- De stad marginaliseerde tot een regionale haven en vesting, en zou deze positie niet verlaten tot ver in de 19de eeuw.
- Na de Grote Noordse Oorlog moest Zweden de stad aan Pruisen afstaan (1721). In oktober 1806 veroverde keizer Napoleon Stettin op de Pruisen, die de stad in 1813 weer op de Fransen heroverden.

- Met Pruisen werd de provincie Pommeren in 1870 deel van het Duitse Keizerrijk.
- De stad zou als haven van Berlijn tot de belangrijkste Duitse Oostzeehaven uitgroeien met een strategisch belangrijke industrie.
- De bevolking groeide van bijna 90.000 in 1880 tot ± 380.000 in 1940.
- Na Hamburg en Bremen was Stettin in omvang de derde Duitse zeehaven.
- Daarom zou ze aan het eind van de Tweede Wereldoorlog een doelwit van luchtbombardementen worden, die van de havens en de oude binnenstad weinig overlieten.
- De helft van de bebouwing ging verloren.

- Duitsland moest in 1945 een vierde deel van zijn grondgebied, namelijk de provincies ten oosten van de Oder en de Neisse aan Polen afstaan.
- Stettin lag weliswaar ten westen van de Oder, maar om Berlijn zijn zeehaven te ontnemen en Polen de strategische macht over de Odermonding te garanderen, werd na discussie uiteindelijk ook de stad en omgeving ter annexatie aan Polen overgelaten, waarbij Tsjecho-Slowakije er een vrijhaven kreeg.
- In de Bepalingen van Potsdam was Stettin nog bij de Sovjetzone (latere DDR) gelaten maar op 5 juli 1945 zetten de Sovjet-bezettingsautoriteiten het pas ingerichte communistische Duitse stadsbestuur af, waarna de Duitse bevolking werd verdreven en vervangen door nieuwe Poolse inwoners.
- Hoewel de DDR de Oder-Neissegrens zonder voorbehoud erkende, behield zij ten aanzien van Stettin nog lange tijd bedenkingen, die overigens alleen in de interne diplomatie van het Oostblok werden geuit.

Szczecin - Bezienswaardigheden

- Het vooroorlogse Stettin is slechts zeer ten dele gerestaureerd.
- De Oderpromenade, aangelegd voor nieuwe regeringsgebouwen en het stadsmuseum door burgemeester Haken (1878-1907) en daarom Hakenterrasse genoemd, na 1945 omgedoopt in Waly Chrobrego
- Het laatnegentiende-eeuwse Grunwaldzky-plein, voor 1945 Hohenzollernplatz, daarna vernoemd naar de veldslag bij Grunwald waarbij de Poolse koning de Duitse ridderorde versloeg
- Het slot van de Pommerse Greifendynastie (hersteld vanaf 1958)
- De gotische Jacobskerk, lutherse 'Stadtkirche', na 1945 rooms-katholieke kathedraal (hersteld 1971-1982).
- Het deels gotische stadhuis (13de eeuw, hersteld 1972)

Rurka	S3
--------------	-----------

Rurka

- Rurka (Duits: Rörchen) is een dorp in de Poolse woiwodschap West-Pommeren.
- De plaats maakt deel uit van de gemeente Goleniów en telt ± 22 inwoners.

Święta	S3
---------------	-----------

Święta

- Święta (Duits: Langenberg) is een dorp in de Poolse woiwodschap West-Pommeren.
- De plaats maakt deel uit van de gemeente Goleniów en telt ± 300 inwoners.

Kreuz: Węzeł Goleniów	S6	> Gdańsk	S3
		>	

Miękowo	S3
----------------	-----------

Parłówko	S3
-----------------	-----------

Parłówko

- Parłówko is een plaats in het Poolse district Kamieński, woiwodschap West-Pommeren.
- De plaats maakt deel uit van de gemeente Wolin en telt ± 30 inwoners.

Troszyn	S3
----------------	-----------

29 Wolin-Wschód	S3
------------------------	-----------

Wolin - Algemeen

- Wolin (Duits: Wollin) is een stad in het Poolse woiwodschap West-Pommeren, gelegen in de powiat Kamieński.
- De oppervlakte bedraagt 14,41 km², het inwonertal is ± 4.888 inwoners (2005).
- De stad ligt op het gelijknamige eiland Wolin en is de belangrijkste stad van de gemeente Wolin.

Wolin - Geschiedenis

- In de 9de eeuw werd Wolin een van de belangrijkste handelsnederzettingen aan de Oostzee.
- In het verkeer van Scandinavië met het midden en zuiden van Europa, en tussen het toenmalige Saksenland en Rusland kreeg Wolin een centrale positie als stapelplaats en ambachtelijk centrum voor ijzer-, brons-, hout- en glasbewerking, waar ook textiel werd geproduceerd en verhandeld evenals barnsteen.
- Naast de Slavische Pommeranen woonden ook Saksen en Denen (Vikingen) in de stad en de laatsten noemden haar Jumne, in de Duitse literatuur komt die naam als Jomburg voor.
- Het rondom een burcht zeer uitgebreide nederzettingencomplex (ca. 10 tot 20 km in omvang) telde ± 10.000 inwoners.
- Rond 950 liet de Poolse koning aanspraken gelden op de stad, maar zonder blijvend gevolg.
- Integendeel, de Denen trokken een eeuw later de heerschappij aan zich.
- In 1140 werd Wolin, nadat de hertogen van Pommeren zich in 1128 met de adel hadden bekeerd tot het christendom, de zetel van een bisschop.
- Na verwoesting door de Denen in 1173-'84 verloor de stad veel van haar belang.
- In de komende eeuw zou zij definitief overvleugeld worden door Stettin, waar door de hertog uitgenodigde koop- en ambachtslieden uit het Duitse Rijk rondom de hertogelijke residentie een moderne stad inrichtten.
- De Slavische bevolking van het gehele gebied aan de monding van de Oder (Odra) ging op in de Duitse kolonistenstroom die zich in de decennia na ca. 1230 over Pommeren uitbreidde.

- In 1679, na het uitsterven van het hertogengeslacht, werd het oostelijke deel van Pommeren bij Brandenburg-Pruisen gevoegd en als kleine provinciestad bleef Wollin tot 1870 in dat en daarna in het Duitse staatsverband.
- In 1945 werd oostelijk Pommeren door Polen geannexeerd en werd de bevolking naar het westen gedeporteerd en vervangen door Polen uit het oosten.

- Johannes Bugenhagen (1485-1558), vriend van Martin Luther, werd in Wollin geboren.
- Hij werd de reformator van de kerk in Pommeren en vertaalde in 1533 de Bijbel in de oostelijke variant van het Nederduits, later Plattdeutsch geheten.

N 13 Międzyzdroje	S3
--------------------------	-----------

Międzyzdroje

- Międzyzdroje (Duits: Misdroy) is een stad in het Poolse woiwodschap West-Pommeren, gelegen in de powiat Kamieński.
- De oppervlakte bedraagt 4,51 km², het inwonertal is ± 5494 inwoners (2005).